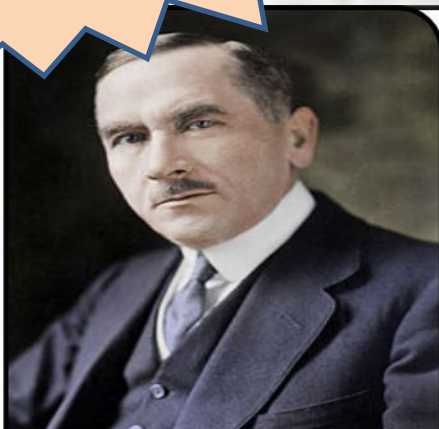

Від Варшавської угоди до утвердження більшовицького режиму в Україні (1920-1921 рр.)

**Викладач історії України
Добржанська І.М.**

1918 р.

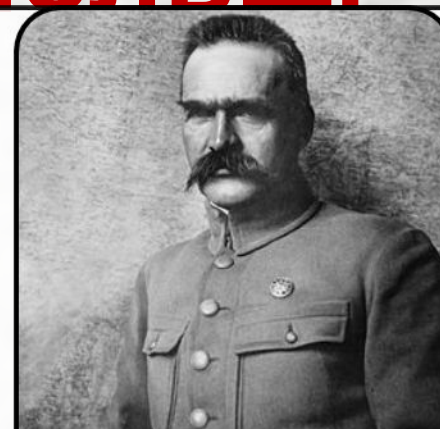
Відновлення незалежності Польщі

Роман

Дмовський

**Прагнув розширення
Польщі за рахунок
всієї Литви, Білорусі і
Правобережної
України**

Юзеф

Пілсудський

**Допускав появу
української держави,
яка ослабила б
потенціал Росії**

Радянсько-польські відносини

1918 р.

Замкнута в межах кордонів часів шістнадцятого століття, відрізана від Чорного та Балтійського морів, позбавлена земельних і копалин багатств Півдня та Південного Сходу, Росія могла б легко перейти в стан другосортної держави, нездатної серйозно загрозувати новоздобулій незалежності Польщі.

Ю.Пілсудський

- Ю.Пілсудський вбачав більшу небезпеку для Польської держави не з боку більшовиків, а з **боку білогвардійців**;
- під час наступу А. Денікіна на Москву Польща **припинила військові дії проти більшовиків**, що стало однією з причин поразки Добровольчої армії

Радянсько-польські відносини

1920 р.

Радянська пропаганда наголошувала на близькості світової революції, яка зруйнує світ капіталізму

Пропозиція миру від Раднаркому РСФРР

Суть:

Встановлення кордону між державами в Україні по річкам Збруч і Горинь

значні територіальні поступки з боку більшовиків

сподівання на *світову комуністичну революцію*, яка зруйнує будь-які кордони

Польської держави

**встановлення контролю
над Білорусією, Україною
(включаючи Донбас),
Литвою**

геополітичне домінування у Східній Європі

Передумови війни

Мета

Радянської Росії

встановлення контролю над західними губерніями колишньої Російської імперії (Україною та Білоруссю) та їх радянізація

радянізація Польщі, за нею Німеччини і перехід до світової революції

Плакат
білльшовиків

Поштовх до війни

Загальна і торгово-економічна

21 квітня
1920 р., м.
Варшава

Підписали голова дипломатичної місії
УНР **А.Лівицький** і міністр
закордонних справ Польщі **Я.**

Домбський
Мета:

- - створення єдиного
антибільшовицького

**Андрій
Лівицьки**

С.Петлюра

Продовження
боротьби за українську
державність

Поповнення запасів
зброї, боєприпасів,
амуніції

Перспектива
співпраці з
Антантою

**Ю.Пілсуд-
ський**

Зняття
проблеми
польсько-
українського
протистояння

Загальна і торгово-економічна конвенції

Зміст

Польща визнавала **незалежність УНР** та Директорію УНР на чолі з С. Петлюрою як верховну владу в державі

польський уряд зобов'язувався **не укладати** міжнародних угод, спрямованих **проти України**

УНР офіційно погоджувалася на **анексію Польщею західноукраїнських земель** (під польським контролем залишалися **Галичина, Західна Волинь, частина Полісся, Лемківщини, Підляшшя, Посяння і Холмщина**)

Поштовх до війни

Військова конвенція

24 квітня 1920
р., м.Варшава

Суть:

- об'єднання сил для боротьби з більшовиками;
- підпорядкування збройних сил УНР польському командуванню;
- Польща забезпечували дивізії УНР зброєю і боєприпасами;
- уряд УНР забезпечував продовольством польські війська на території

Симон Петлюра і Юзеф
Пілсудський. Станіслав, 1920

р.

ПОШТОВХ ДО ВІЙНИ

Торгово-
економічна
конвенція

Загальна
конвенція

Військова
конвенція

Варшавський
договір

Повна
таємниця і
відсутність
ратифікації

ї

Гасакція на Варшавський договір

Симон Петлюра

- вважав, що прихід армії УНР в Україні викличе спалах антибільшовицької війни

Галичани

- вважали угодою зрадою , яка перекреслювала надії на національне звільнення

Партія есерів

- визнавала договір антиукраїнським, недійсним і необов'язковим для виконання

Ісаак Мазепа

- назвав договір несподіванкою і подав у відставку з поста голови уряду

М.Грушевський

- визнавав договір неправочинним актом

Підготовка до війни

Польські збройні

сили

Характеристик а:

- воєнна допомога з боку **Антанти і США**;
- чисельність армії – близько **700 тис.** чол.
(одна з

Польський 1-й танковий полк під
Даугавпілсом

Американські добровольці,
пілоти ескадрильї
імені Тадеуша
Костюшка,
письменник
Меріан К. Купер і
командир
ескадрильї Седрік

Підготовка до війни

Збройні сили УНР(15 тис чол.)

Козача
дивізія
полковник
а

Марка

Марко
Безручко

2-а
стрілецька
дивізія
полковника

Олександр
Удовиченко

Група, що
повернулася з
Першого Зимового
походу під
командуванням **М.**
Омелянвича-

Павленка

Михайло
Омелянви
ч-Павленко

Польсько-український наступ

Початок
інтервенції

25
квітня
1920 р.

Стрімкий
наступ

6 травня
1920 р.

Взяття
Києва

Польсько-українські війська
вступають до Києва. Хрещатик, 1920 р.

Польсько-український наступ

Раптовість
удару

Причини успіху
наступальних
операцій

Потрійна
перевага в
силах

Краще
озброєння
польської армії

Пілсудський і
Петлюра. Київ, 1920 р.

Полковник
3-ї Залізної
дивізії
УНР, 1920
р.

Польський Брег
ет 14 на
Київському
аеродромі

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ

наступ

Зупинка наступу

9

травня
1920 р.

на лінії Вишгород—Бровари—

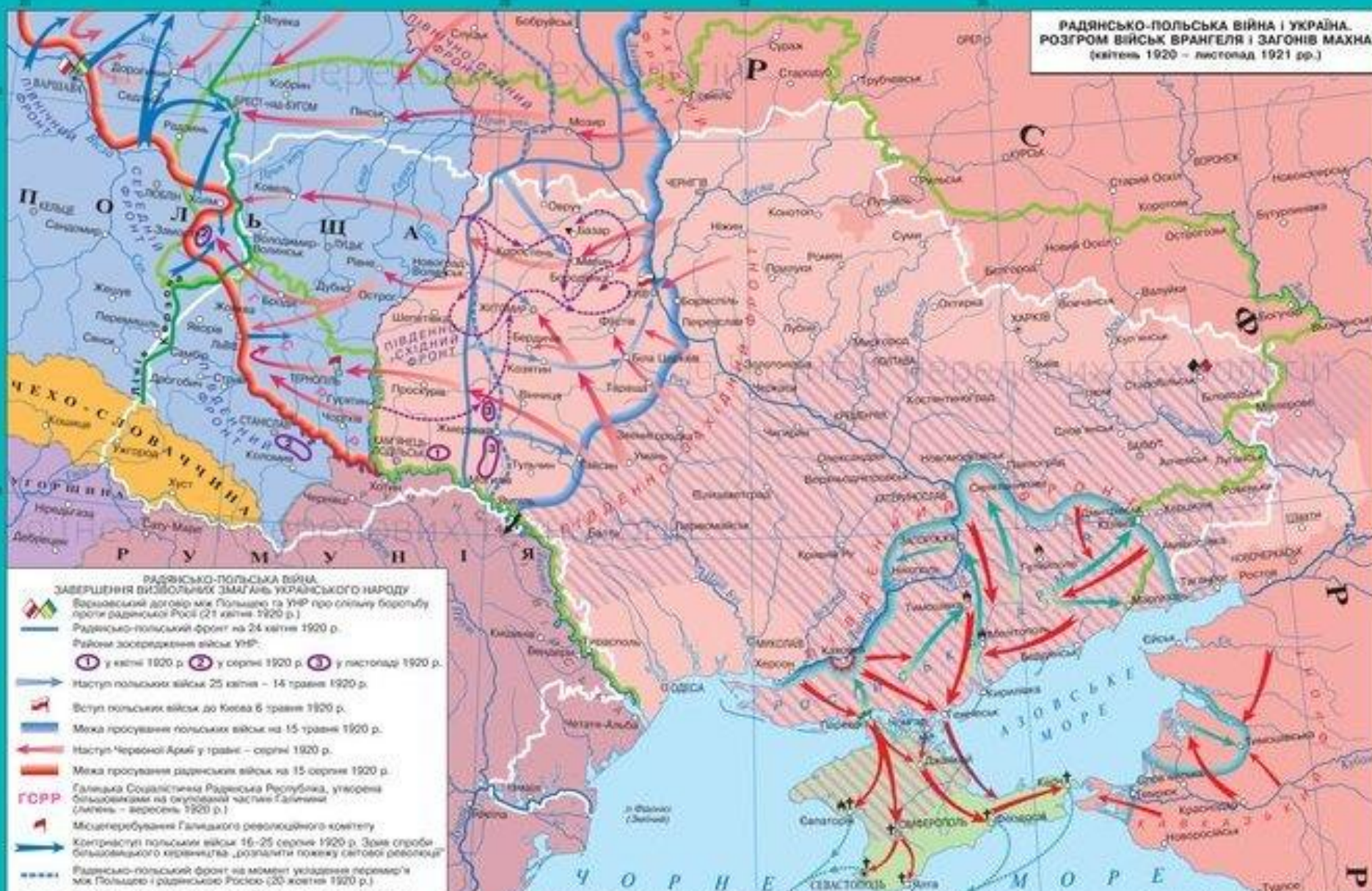

Радянські агітаційні
плакати

Відсутність масового антибільшовицького
повстання

**РАДЯНСЬКО-ПОЛЬСЬКА ВІЙНА І УКРАЇНА.
РОЗГРОМ ВІСЬК ВРАНГЕЛЯ І ЗАГОНІВ МАХНА
(квітень 1920 – листопад 1921 рр.)**

- РАДЯНСЬКО-ПОЛЬСЬКА ВІЙНА.
ЗАВЕРШЕННЯ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ**
Варшавський договір між Польщею та УНР про спільну боротьбу проти радянської Росії (21 квітня 1920 р.)
Радянсько-польський фронт на 24 квітня 1920 р.
Райони зосередження військ УНР:
① у квітні 1920 р. ② у серпні 1920 р. ③ у листопаді 1920 р.
→ Наступ польських військ 25 квітня – 14 травня 1920 р.
→ Вступ польських військ до Києва 6 травня 1920 р.
→ Межа просування польських військ на 15 травня 1920 р.
→ Наступ Червоної Армії у травні – серпні 1920 р.
→ Межа просування радянських військ на 15 серпня 1920 р.
ГСРР
→ Миттєвперебудовані Галицького революційного комітету
→ Крихітний наступ польських військ 16–25 серпня 1920 р. Злам спроби більшовицького керівництва „розпалити пожежу світової революції”
→ Радянсько-польський фронт на момент укладення перемир'я між Польщею і радянською Росією (20 жовтня 1920 р.)
→ Радянсько-польський кордон за Ризьким мирним договором від 18 березня 1921 р.
→ Другий „Зимовий похід” армії УНР (жовтень – листопад 1921 р.)
→ Місяць розгрому взятих у полон учасників другого „Зимового походу” (23 листопада 1921 р.)
- РОЗГРОМ ВІСЬК ВРАНГЕЛЯ**
→ Територія, контрольована Військовим урядом Півдня Росії на 3 червня 1920 р.
→ Наступ Російської армії барона Врангеля у червні – жовтні 1920 р.

- Межа найдавнішого просування білогвардійських військ (серпень – жовтень 1920 р.)
→ Кавказький південь Червоної Армії
→ Перекопсько-Чонгарські укріплення військ Врангеля
→ Укладення угоди між командувачем Червоної Армії та Н.Махном про спільну боротьбу з Врангелем (2 жовтня 1920 р.)
→ Наступ Червоної Армії у серпні – листопаді 1920 р.
→ Евакуація залишків військ Врангеля до Туреччини і Болгарії
- Місяць масових страт більшовицькими полоненими білогвардійцями і представниками прокарпівської суспільства
→ Місяць до частини Червоної Армії намагалися слідувати і завоювати загони Н.Махна (осінь 1920 р.)
→ Райони дій загонів Н.Махна (жовтень 1920 – серпень 1921 рр.)
→ Період залишків махонських загонів на території Румунії 26 серпня 1921 р.
→ Кордони Української Народної Республіки у 1918 р.
→ Територія Української Соціалістичної Радянської Республіки у 1921 р.

Польський окупаційний

режим Особливості:

- відновлення поміщицької власності на землю;
- відсутність української адміністрації на Волині і Поділлі;
- грабунки і реквізиції;
- репресії проти невдоволених;
- здійснення єврейських

Масове невдоволення населення

Польські гроші під час окупації в 1920 році

Підрозділ польських військ проходить по одній з вулиць Києва, 1920 г.

Контрнаступ радянських Створення фронтів проти військ Польщі

Михайло
Тухачевський -
командуючий

Західний(*основний*)

- військові дії на території Білорусі.

Олександр
Єгоров -

Південно-Західний

- військові дії на території України.

Контрнаступ радянських військ Наступ Західного фронту

14
травня
1920 р.

Особливості:

- **прорив** польського фронту;
- **перекидання** поляками резервів з України (послаблення українських позицій);
- **зупинка** радянського наступу.

Наступ радянських військ на
Західному фронті. 1920 р.

Командуючий
Західним
фронтом М.
Тухачевський
проводить
огляд військ

Контрнаступ радянських військ

26
травня
1920 р.

Контрнаступ Південно- Західного фронту

Київська наступальна операція

Командуючий Південно-Західним
фронтом О.Єгоров і член
Реввійськради Й.Сталін

До складу фронту
включену *Першу*
Кінну армію
під проводом С.
Будьонного, яку
перекинули з Кавказу

Контрнаступ радянських військ

**5 червня
1920 р.**

**Перша кінна
армія**

**Прорив
польського
фронту**

**Початок відступу
польських військ**

Перша кінна армія, 1920 р.

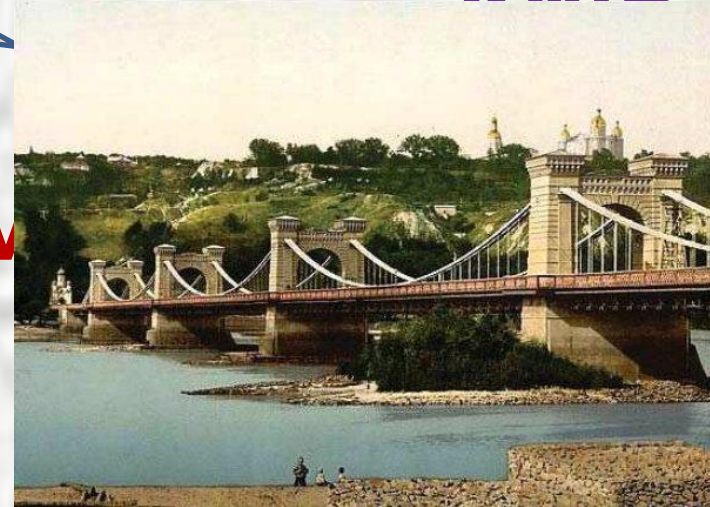
Контрнаступ радянських військ

Вступ частин Червоної армії у Київ

12
червня
1920 р.

Перед відступом поляки:

- розстріляли багатьох в'язнів і робітників;
- спалили цукровий завод і будівлі на Печерську;
- зруйнували міську електростанцію і водопостачання;

Ланцюговий міст у Києві.
Підірваний поляками в 1920-му

Вступ радянських військових частин у звільнений від поляків Київ, червень 1920 р.

Контрнаступ радянських військ

Наступ Західного фронту

4 липня
1920 р.

Прорив польської
лінії оборони

Витіснення
поляків з Білорусі

Вступ на територію
Польщі

Пілсудський і Ридз-
Смігли. 1920 р.

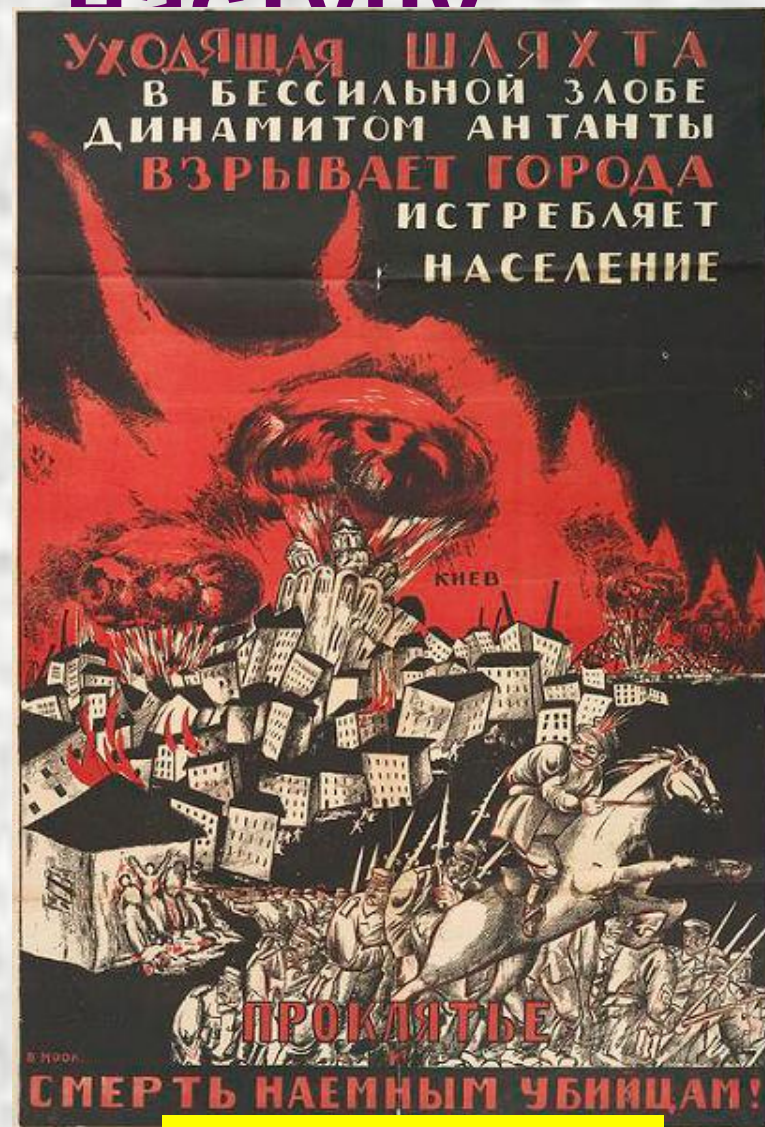
**Липень
1920 р.**

**Відступ польсько-
українського війська з
території
Наддніпрянської України
та Білорусії**

**Перенесення
військових дій на
територію Польщі та
Галичини**

**Продовження
радянського**

наступу

Радянський плакат

**РАДЯНСЬКО-ПОЛЬСЬКА ВІЙНА І УКРАЇНА.
РОЗГРОМ ВІСЬК ВРАНГЕЛЯ І ЗАГОНІВ МАХНА
(квітень 1920 – листопад 1921 рр.)**

Чота Керзона

вимога зупинити радянські війська на лінії,
що була визначена декларацією країн
Антанти від 8 грудня 1919 р. як східна межа
розселення
поляків
(*лінія Керзона*).

Відповідно до лінії
Керзона під контроль
Польщі переходили
стародавні українські
землі:

- Холмщина;
- Посяння;
- Підляшшя;
- Лемківщина.

Великобританія

Нота Керзона

17
липня
1920 р.

Відповідь
радянської
сторони

Радянська карикатура «Більшовики пишуть відповідь Керзону». «Червоний перець», 1923, № 6

Причина відмови:
наявність ілюзій в
радянського
керівництва,
пов'язаних з надіями
на **“світову
революцію”**, яку
мали принести
більшовицькі
війська до Європи.

Галицька соціалістична радянська республіка

Прихід
більшовиків до
Галичини

проголошення
радянської влади

створення
*Компартії Східної
Галичини (КПСГ)*

**Володимир
Затонський – голова**

8 липня 1920
р.

створено
уряд Східної
Галичини

Галицький
ревком
(Галревком)

15 липня 1920
р.

проголошено Галицьку
соціалістичну радянську
республіку

23 липня
1920 р.

Директива Л. Троцького про наступальні дії

Західний фронт

- наступ через Білорусь на Варшаву.

Михайло
Тухачевський -
командуючий

Південно-Західний фронт

- наступ через Україну на Львів.

Олександр
Єгоров -

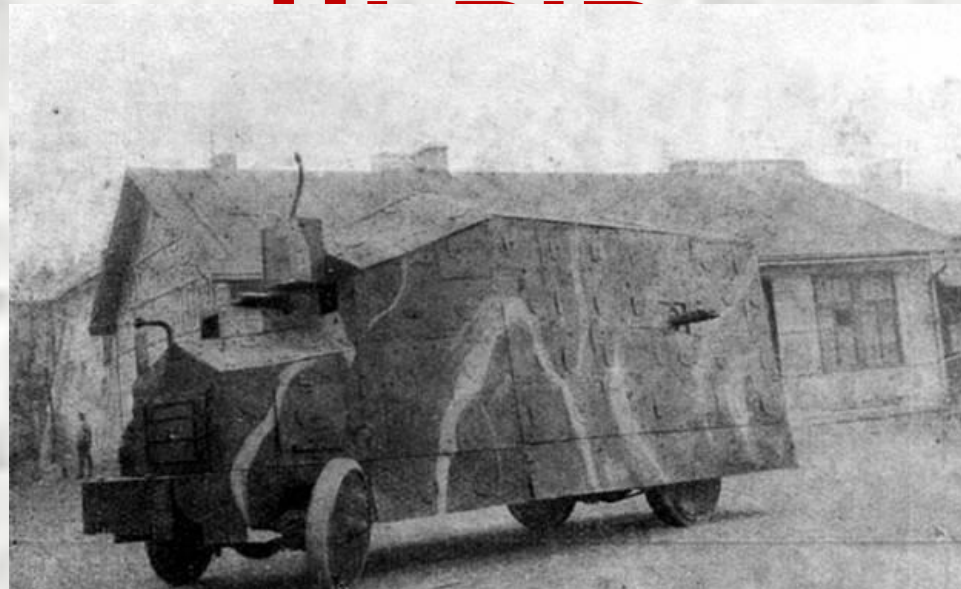
**Серпень
1920 р.**

Основні події:

- зупинка Першої кінної армії в районі Бродів;
- невдача захоплення Львова з ходу;
- велике виснаження радянських

Паступ на

п _ _ ! _

Панцирник Буковські, зроблений для оборони Львова

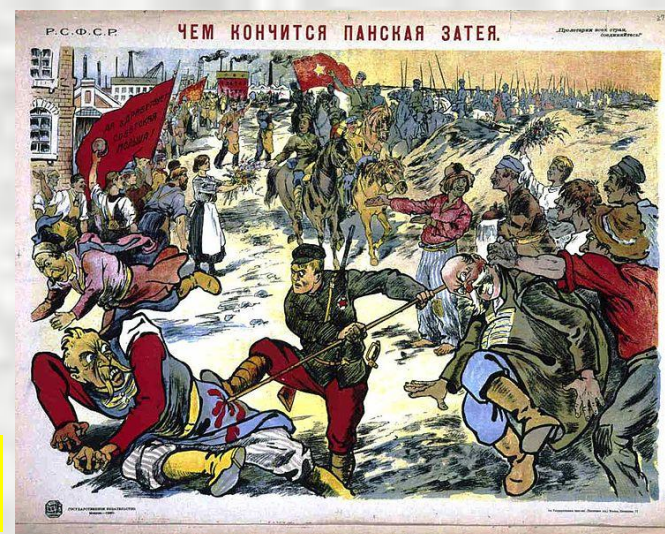

Атака ескадрону зв'язку 1-ї Кінної армії на Південно-Західному фронті. 1920 р.

Наступ на Варшаву

Наказ М. Тухачевського:

«Бійці робітничої революції! Спрямуйте свої погляди на Захід. На Заході вирішується доля світової революції. Через труп білої Польщі лежить шлях до світового пожару. На багнетах понесемо щастя і мир трудовому люду. На Захід!.. На Вільно, Мінськ, Варшаву — марш!».

Радянський
плакат

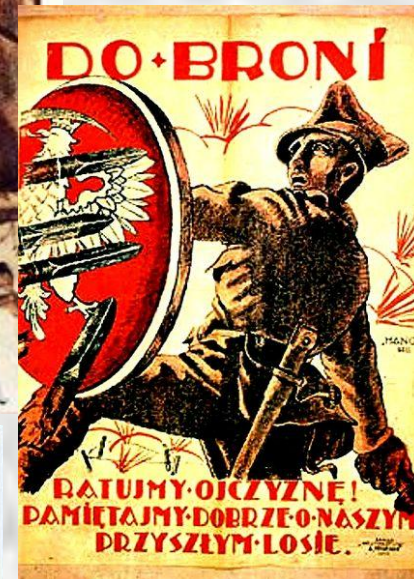
План радянського командування:

- форсування Вісли і штурм Варшави з заходу;
- відхилення напрямку удару і швидкий вихід до німецького кордону для пришвидшення перемоги радянської

Наступ на Варшаву

Зміна загальної ситуації:

- **консолідація** політичних сил на антибільшовицькій основі;
- **байдужість** робітників до закликів встановлення **радянської** влади;
- сплеск **патріотизму** і поповнення польської армії новобранцями;
- **налходження**

Польські
пропагандистські
плакати

Наступ на Варшаву

«Диво на
Віслі»

17 серпня
1920 р.

Польські солдати демонструють прапори РСЧА, захоплені в битві під Варшавою

Польські окопи в Білорусі під час битви на Німані, жовтень 1920 р.

Нарощення поляками
шестикратної переваги в
силах на варшавському
напрямі

контрудар у фланг Західного
фронту

загальний відступ
радянських військ

Польський контрнаступ

**Серпень
—
вересень
1920 р.**

Червона армія
залишає
територію Польщі
та Західної
України

Захоплений поляками
червоноармійський Остін-
Путиловець, який називався
«Стенька Разін»

стабілізація фронту
на лінії Коростень—
Житомир—
Бердичів

початок переговорів
про укладення
перемир'я між
Польщею та Росією

**РАДЯНСЬКО-ПОЛЬСЬКА ВІЙНА І УКРАЇНА.
РОЗГРОМ ВІСЬК ВРАНГЕЛЯ І ЗАГОНІВ МАХНА
(квітень 1920 – листопад 1921 рр.)**

Перемир'я

**12 жовтня
1920 р.**

Польща і Радянська Росія

укладено перемир'я й
прелімінарний (попередній)
мир

визначалися кордони між
Україною та Польщею
річкою Збруч, далі —
Волинню через Остріг до
впадіння Горині в Прип'ять

Полонені червоноармійці в
Тухольському таборі

Значення

**розрив
Польщі з УНР**

Ризький мир

18 березня
1921 р.

Підписання
Ризького
мирного
договору в
1921 р.

Сторони
переговорів

Польща

- Я.Домбський.

РСФРР

- А. Йоффе.

УСРР

- Д. Мануїльський, а
потім Ю.Коцюбинський і
Е.Квірінг.

Східні кордони Польщі у 1793 та 1921 роках

— Кордон після Другого поділу
— Кордон за умовами Ризького мирного договору

Зні умови:

- 1. Територія, що належала Польщі до 1793 року.
- 2. Територія, що належала Польщі до 1921 року.
- 3. Територія, що належала Польщі до 1939 року.
- 4. Територія, що належала Польщі до 1945 року.
- 5. Територія, що належала Польщі до 1947 року.
- 6. Територія, що належала Польщі до 1954 року.
- 7. Територія, що належала Польщі до 1970 року.
- 8. Територія, що належала Польщі до 1975 року.
- 9. Територія, що належала Польщі до 1989 року.
- 10. Територія, що належала Польщі до 1990 року.
- 11. Територія, що належала Польщі до 1991 року.
- 12. Територія, що належала Польщі до 1992 року.
- 13. Територія, що належала Польщі до 1993 року.
- 14. Територія, що належала Польщі до 1994 року.
- 15. Територія, що належала Польщі до 1995 року.
- 16. Територія, що належала Польщі до 1996 року.
- 17. Територія, що належала Польщі до 1997 року.
- 18. Територія, що належала Польщі до 1998 року.
- 19. Територія, що належала Польщі до 1999 року.
- 20. Територія, що належала Польщі до 2000 року.
- 21. Територія, що належала Польщі до 2001 року.
- 22. Територія, що належала Польщі до 2002 року.
- 23. Територія, що належала Польщі до 2003 року.
- 24. Територія, що належала Польщі до 2004 року.
- 25. Територія, що належала Польщі до 2005 року.
- 26. Територія, що належала Польщі до 2006 року.
- 27. Територія, що належала Польщі до 2007 року.
- 28. Територія, що належала Польщі до 2008 року.
- 29. Територія, що належала Польщі до 2009 року.
- 30. Територія, що належала Польщі до 2010 року.
- 31. Територія, що належала Польщі до 2011 року.
- 32. Територія, що належала Польщі до 2012 року.
- 33. Територія, що належала Польщі до 2013 року.
- 34. Територія, що належала Польщі до 2014 року.
- 35. Територія, що належала Польщі до 2015 року.
- 36. Територія, що належала Польщі до 2016 року.
- 37. Територія, що належала Польщі до 2017 року.
- 38. Територія, що належала Польщі до 2018 року.
- 39. Територія, що належала Польщі до 2019 року.
- 40. Територія, що належала Польщі до 2020 року.
- 41. Територія, що належала Польщі до 2021 року.
- 42. Територія, що належала Польщі до 2022 року.
- 43. Територія, що належала Польщі до 2023 року.
- 44. Територія, що належала Польщі до 2024 року.
- 45. Територія, що належала Польщі до 2025 року.
- 46. Територія, що належала Польщі до 2026 року.
- 47. Територія, що належала Польщі до 2027 року.
- 48. Територія, що належала Польщі до 2028 року.
- 49. Територія, що належала Польщі до 2029 року.
- 50. Територія, що належала Польщі до 2030 року.

Галичину

Порівняння польсько-російського кордону після другого поділу Польщі (жовта крива) та згідно з умовами Ризького миру (червона

Розчленування території України

Румунія:

- в **1918 р.** захоплено
Буковину.

Чехословаччина:

- в **1919 р.**
окуповано
Закарпаття.

Польща:

- в **1921 р.**
окуповано **Східну**
Галичину і Західну
Волинь.

РСФРР:

- в **1921 р.** захоплено
Наддніпрянську
Україну.

Розгром військ Врангеля і махновців

Поразка
денікінської
армії

Відступ до
Криму

Білий рух
очолив генерал
П.Врангель

Петро Врангель
на прізвисько *Чорний*
берез

Спираючись на допомогу
країн Антанти **переформував**
залишки військ Денікіна у так
звану «Русскую армию»

Створив **уряд Півдня**
Росії

Проголосив себе
правонаступником Денікіна

Наступ врангелівських військ

Мета
наступу

Тактична

Стратегічна

захоплення
Донбасу

відновлення
“єдиної і
неподільної” Росії

Білогвардійський
плакат

Уряд Півдня
Росії.
Севастополь,
22 червня
1920 р.

Наступ Врангелівських військ

Початок наступу

6 червня 1920
р.

Висадка десанту під
командування
генерала Я.Слащова
на березі Азовського
моря

Захоплення Північної
Таврії, південної
частини
Катеринославщини

Створення
безпосередньої
загрози Донбасу

Відсутність сил і резервів у Червоної армії через
зайнятість на Польському фронті

Генерал
Врангель і
пілоти 5-го
авіаційного
загону.
1920 р.

Яків Слащов –
командуючий
2-м армійським
корпусом

Наступ Врангелівських військ

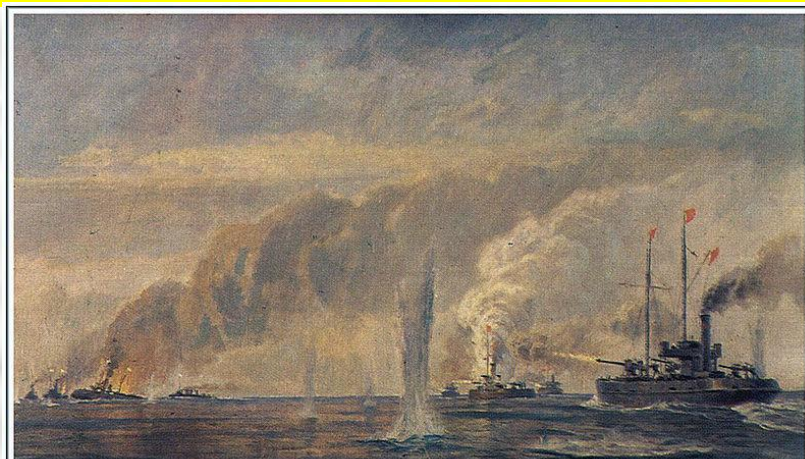
Початок наступу

Кінець червня
1920 р.

Розгром білогвардійцями кінного корпусу Дмитра Жлоби, 20 червня 1920 р.

• стабілізація
фронту на лінії
Херсон-Нікополь-

Ф. Горшков "Бій кораблів Азовської
військової флотилії з кораблями
Врангеля у Обитічній коси"

Танк «Русской армии» Врангеля (1919-1920). Трофей
РСЧА 1920 р. з Каховського плацдарму. Харків, сучасне фото

**РАДЯНСЬКО-ПОЛЬСЬКА ВІЙНА І УКРАЇНА.
РОЗГРОМ ВІСЬК ВРАНГЕЛЯ І ЗАГОНІВ МАХНА
(квітень 1920 – листопад 1921 рр.)**

Наступ врангелівських військ

Політична платформа:

- «Закон про землю», який передбачав передачу селянам за викуп тих земельних площ, що перевищували установлений для даної місцевості максимум;
- право народів самим визначати *форму*

Уривок із звернення генерала П. Врангеля: «*Слухайте, російські люди*, за що ми боремося: за спаплюжену віру та її спаплюжені святині. За звільнення російського народу від ярма комуністів, жебраків і каторжників, які вщент розорили святу Русь. За припинення міжусобиць. За те, щоб селянин, одержавши у власність землю, яку він обробляє, зайнявся би мирною працею».

Паступ врангелівських військ

Переговори П. Врангеля з делегацією УНР

10 вересня
1920 р.

Наказ
Головнокомандувача
Збройними
Силами
Півдня Росії
генерала П.
Врангеля про
вступ в силу
«Закону про
землю» на
території
Кримського
півострова і
Північної
Таврії, прий-
нятого
Урядом 25
травня
1920 р.

Правителя и Главнокомандующаго Вооруженными Силами
на Югѣ Россіи.

№ 3226

20-го Мая 1920 года

г. Севастополь.

Русская Армія идетъ освобождать отъ красной
нечисти Родную землю.

Я призываю на помощь мнѣ Русскій Народъ.

Мною подписанъ законъ о волост-
номъ земствѣ и возстановляются зем-
скія учрежденія въ занимаемыхъ
Арміей областяхъ.

Земля казенная и частновладѣль-
ческая сельско-хозяйственнаго пользо-
ванія распоряженіемъ самихъ волост-
ныхъ земствъ будетъ передаваться
обрабатывающимъ ее хозяевамъ.

Призываю къ зашитѣ Родины и
мирному труду русскихъ людей и объ-
щую прошеніе заблудшимъ, которые
вернутся къ намъ.

Народу — землѣ и есля въ устрєеніи государства.

Землѣ — Волею народа поставленный Хозяинъ.

Да благословитъ насъ Богъ!

Генералъ Врангель.

Типографія Политической Частн Штаба Главнокомандующаго В. С. Ю. Р.

П.Врангель визнав
помилковість національної
політики А.Денікіна

Згода П.Врангеля на
внутрішню автономію
Дону, Кубані й Тереку

П.Врангель визнав Директорію
урядом УНР і погодився на
спільні військові дії

Наступ врангелівських військ

Оборонні дії більшовиків

З Сибіру перекинута **51-у**
стрілецьку дивізію

Утворено **Другу кінну**
армію

Допомога 13-й

армії

**Василь
Блюхер** –
командуючий
51-ю стрілецькою

**Пилип
Миронов** –
командуючий
Другою кінною
армією, яка була
утворена на основі

Контрнаступ радянських військ

7 серпня
1920 р.

Форсування Дніпра
радянськими частинами

Білогвардійський танк
англійського виробництва,
захоплений бійцями 51-ї
стрілецької дивізії РККА в ході боїв
під Каховкою 14 жовтня 1920 г.

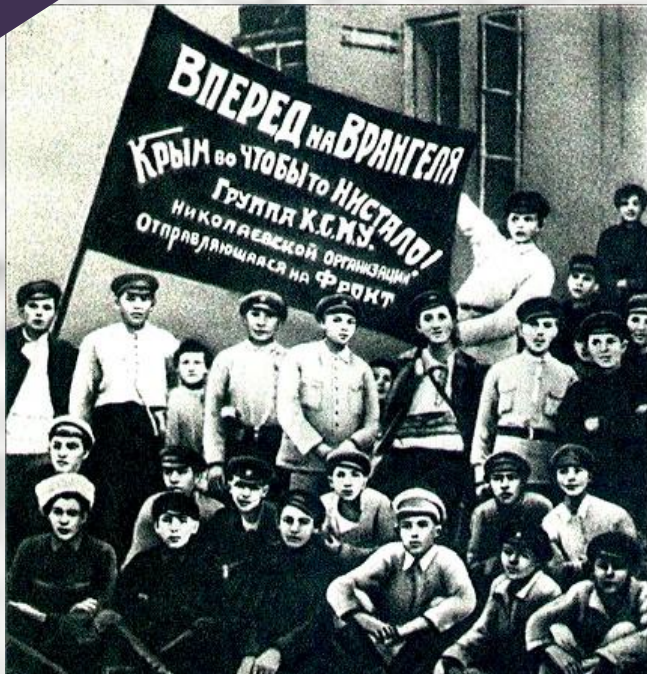
закріплення на *Каховському*
плацдармі

загроза *флангу й тилам*
врангелівських військ, що
діяли у Північній Таврії

Наступ П.Врангеля на Донбас і Правобережжя **Задніпровська операція**

Середина
вересня –
жовтень 1920

р.

Загін комсомольців-добровольців
перед відправкою на фронт

захоплено Олександрівськ,
Синельникове, Маріуполь,
станцію Волноваху

провал спроби прориву на
Донбас (**8 жовтня**)

провал спроби ліквідації
Каховського плацдарму і
закріплення на Правобережжі

перехід до оборони по
всьому фронту

Підготовка до радянського наступу

**21
вересня
1920 р.**

**Латиський
кавалерійський
полк на півдні
України**

**51-а
стрілецька
дивізія**

13-а армія

**Друга
кінна
армія**

**Південний
фронт**

**Михайло Фрунзе –
командуючий
Південним фронтом**

Підготовка до радянського наступу

Угода між радянською владою і армією Н.Махна

2 жовтня 1920 р.,
м.Старобільськ

Вимоги Н.Махна

надати автономію
Гуляйпільському району

випустити з радянських в'язниць
анархістів і махновців

дозволити пропагувати
анархістські ідеї

надати повстанцям допомогу
боєприпасами і спорядженням

Підписання старобельської угоди
махновців з Радянською владою

Наступ радянських військ

Удар з

Каховського

плем'яну

28 ЖОВТНЯ
1920 р.

Друга кінна армія. 1920 р.

М. Фрунзе на танку,
захопленому у врангелівців

Наслідки

розгром військ П.Врангеля у
Північній Таврії

відступ залишків військ
через Чонгар до Криму

Наступ радянських військ Напередодні штурму Криму

Залишки валів
Перекопу

Червоні

чисельність армії: **200 тис.** чол., в тому числі найкращі махновські з'єднання

наказ командування про **захоплення Криму до зими**

Білі

оборона за **Перекопськими і Чонгарськими укріпленнями**, побудованими з допомогою французьких і англійських інженерів

чисельність армії: **25-28 тис. чол.**

Наступ радянських військ Чонгарсько- Перекопська операція

7-11
листопада
1920 р.

Перехід Червоної армії через Сиваш. З картини М. Самокиша

Пам'ятник,
присвячений
трьом
штурмам
Перекопу

Напрями атаки

в обхід

через Сиваш, на
Литовський
півострів

в "лоб"

на Перекопські
позиції
(Турецький вал)

Чонгарсько-Перекопська операція

7-8 листопада

Перехід через
Сиваш і
захоплення
Литовського
півострова
(*основна роль
махновців*)

8-9 листопада

Штурм
перекопських
укріплень
(*величезні
жертви*)

10-11 листопада

Захоплення
Ішунських і
Чонгарських
позицій
(*відкриття
дороги до
Криму*)

Семен
Каретников
– керівник
Кримської
групи військ
махновців

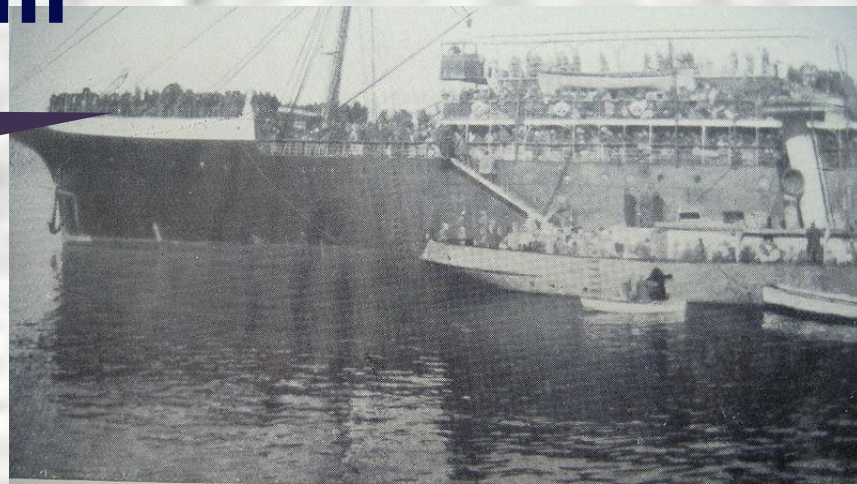
В.Антонов. Панорама Перекопського валу після бою

**РАДЯНСЬКО-ПОЛЬСЬКА ВІЙНА І УКРАЇНА.
РОЗГРОМ ВІСЬК ВРАНГЕЛЯ І ЗАГОНІВ МАХНА
(квітень 1920 – листопад 1921 рр.)**

Евакуація залишків врангелівської армії

13-16
листопада
1920 р.

Сцена
евакуації

Залишки "Русской армии"
готуються до евакуації з Криму,
1920 р.

**Кримські порти, які
здійснювали
евакуацію:**

- Севастополь;
- Євпаторія;
- Керч;
- Феодосія;
- Ялта.

Чисельність

залишків армії: 150 тис.

Категорії

жертв

офіцери

військові спеціалісти

лікарі і вчителі

священики

журналісти

робітники, які допомогли
евакуації білих

Червоний терор у Криму

Чисельність
жертв

8-12 тис.
осіб

Бела Кун – угорський комуніст, керівник Кримревкому, ініціатор кривавого “червоного терору” у Криму

Наслідки радянської різні в Євпаторії

Боротьба більшовиків проти Н.

МахнаЛіквідація

Кримської групи

махновців

Арешт і розстріл керівників Кримської групи *С.Каретнікова і П.Гавриленка*

Оточення групи в *районі Євпаторії*

Прорив оточення і вихід з Криму

Остаточний розгром Кримської групи в бою *під Томашівкою*

25
листопада
1920 р.

Повстанська армія Нестора
Махна у поході

Боротьба більшовиків проти Н.

Напад радянських

військ на

Південний

Кавказ

26
листопада
1920 р.

Нестор Махно в оточенні своїх бійців

- наказ
командування
Червоної Армії
про
передислокацію
махновців на
Південний Кавказ;

Вихід Н.Махна з оточення і з'єднання з рештками
Кримської групи

Боротьба більшовиків проти Н. Махна

16 грудня
1920 р.

Розгром основних сил Н.Махна

Передумови:

- **масовий терор** проти махновців і селян, що їх підтримували;
- переслідування і **розпорошення** махновських загонів;
- зосередження проти махновців **2/3** військ Південного фронту (**60 тис.**)

Карикатура на махновців з журналу «Крокодил» 1920 р.
Художник Борис Єфимов

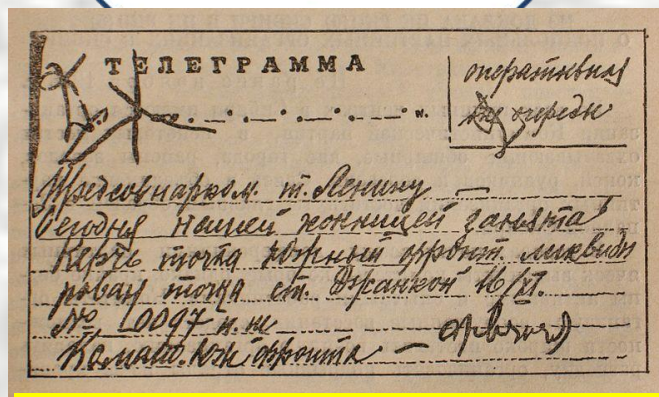
Розгром П.Врангеля

Розгром Н.Махна

Завершення
широко-
масштабних
бойових дій
в Україні

Плакат «Останній бій»,
1920 р.

Телеграма Фрунзе Леніну про
взяття Керчі і ліквідації
Півдфронту

Нестор Махно.
Пам'ятник в
Гуляйполі

Підсумки уроку

Радянсько-польська війна була одним із завершальних етапів у становленні післявоєнного європейського устрою

21 березня 1921 р. Польща й РСФРР уклали в Ризі мирний договір

Поляки отримували значні території та визнавали більшовицький уряд УСРР

Підсумки

Сподіваючись на зайнятість Радянської Росії у війні з Польщею , білий рух зробив чергову(останню) невдалу спробу перемогти більшовиків

Більшовикам удалося знищити білогвардійців у Криму та придушити рух махновців

Бої на території України, що тривали майже без перерви від 1914 р., припинилися

Актуалізація опірних знань

- Визначте відмінності в політиці більшовиків наприкінці 1919 — на початку 1920 р. та навесні—влітку 1919 р.
- Чим закінчилися польсько-українська війна 1918-1919 рр?
- Чому на Паризькій мирній конференції західноукраїнські землі та Наддніпрянщина розглядалися, попри Акт злуки, як окремі території, а не одна держава?